

דף נה.

עין משפט א.

אח"ע סימן צה סעיף ז

ז. הניח בעלה קרקע והיא השביחה אותו וניזונית מן היתומים הכל שלהם, ואפי' שכר טירחה בקרקע זור אין לה, דמע"י שלהם. אך יש מי שאומר דהשבח כאן שלה, כיון שזו מלאכה אחרת שאינה חייבת בה, וישת' אומרים דנוטלת רק טירחה.

ח. הניח נכסים מועטים והיינו שאין בהם כדי כתובה ואינה ניזונית מהם, ואמרה ליתומים ראו מה שהניח לי ואני עומדת להשביחו ונתעצלו להגבותה כתובתה, אפי' אם השביחו הנכסים אלף זוז השבח לעצמה. אבל השביחה הנכסים בסתם בלי שאמרה להם ראו וכו', נוטלת^א כתובתה והשאר ליורשים,^ב וי"ח דאפי' אמרה להם ראו שאני משביחה נוטלת רק שכ"ט, ואפי' כתובתה לא תגבה מהשבח^ג וידה על התחתונה.

ר. מרשב"ם בבתרא קמ"ד.

ש. והח"מ כתב דלא מצא דיעה זו ואף שהטור כ"כ בשם הראב"ד היינו דווקא במטלטלין ולא בקרקע.

ת. שם דיעה שניה ברשב"ם.

א. ואף שאין כתובה נגבית מהשבח היינו דוקא משבח שהשביחו היתומים בעצמם או בסתם, אבל מה שהשביחה היא בעצמה אדעתא דהכי עשתה כדי שתיטול כתובתה אפי' שלא אמרה ראו שאני משביחה, כ"כ הח"מ.

ב. זו דעת הרא"ש. ודיעה ראשונה היא דעת הרשב"ם. וכתב הרמ"א על הדיעה שניה שהיא דעת הרא"ש וכן עיקר.

ג. ולכן אם ישבה בבית בעלה עד שנאכל הקרן אף שיש הרבה שבח אינה ניזונית יותר ואינה גובה כתובתה, כ"כ הטור מהרי"ו. וי"ח והוא המהרי"ל דכל מה שאכלה מנכין מהשבח וגובה כתובתה מן הקרן שהניח ולא מן השבח. וכתב הח"מ על דעת המהרי"ל דסברא נכונה היא דאטו תעבוד בשביל היתומים ולכן בודאי אם תטען כל מה שאכלתי רק מן השבח הוא, טענתה טענה. וכתב דאין מי שיחלוק על זה. ע"ש. וצ"ע עדיין בח"מ ס"ק י'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

אה"ע סימן ק סעיף ב

ב. ה. עיקר ותוספת נגבים דוקא מקרקע זיבורית ולא^ד משבח שהשביחו הנכסים לאחר מותו ע"י היורשים או הלקוחות, ואינם נגבים מהראוי אלא מהמוחזק ברשות בעלה.

הגה: ו. האב שציוה לתת לבנו מתנה^ה לאחר ב' או ג' שנים, או שציוה לתת לו חלק ירושתו רק לאחר הזמן הנ"ל אחרי פטירתו, אשת הבן אינה גובה כתובתה מזה, דזה מקרי ראוי.

הגה: ז. מת יעקב והניח אלמנה ובנו ראובן ואשתו, ומת ראובן, אינ^י אלמנת ראובן גובה כתובתה מאותן נכסים של יעקב, מכיון שהם משועבדים לכתובת אשת יעקב והוי^ז ראוי כלפי ראובן.

הגה: ח. ח שכר פעולה שלא הייתה בידה מעולם מקרי ראוי.

הגה: ט. החזירו לו^ט גניבתו לאחר שמת הוי מוחזק ולא ראוי, וה"ה^י מלוה שחייבים לו כותים הוי מוחזק.

ד. מגיטין מ"ח ע"ב במשנה. ואפי' משבח דממילא, ואם הוציאה האלמנה עליהם, עיין כמה חילוקים בסי' צ"ב, כ"כ הח"מ.

ה. ממהרי"ו סי' מ' ותשובת מהרי"ל סי' ע"ד. ובגוף התשובה משמע דאפי' אם ציוה לתת מיד כיון שלא הגיע לידי הבן בחייו מקרי ראוי ודמי לשכר פועלים, כ"כ הח"מ.

ו. ודוקא שאין רשות ליורשים לסלקה ממזונותיה, והוא ממרדכי סוף פ' נערה, ומ"מ מה שכנגד כתובת חמותה אף דהיא מתה לפני שגבתה וראובן ראוי לירש אותה, הוי ראוי כלפי אלמנת ראובן, כ"כ הח"מ.

ז. ואלמנתו אינה גובה מהם, ואפי' שלאחר מכן מתה אלמנת יעקב, משום שהכל תלוי בשעת מיתת ראובן כ"כ הח"מ. אבל לענין ירושת הבעל בכה"ג יורשה, לא מבעיא למ"ד ירושת הבעל דאורייתא, אלא אף לסוברים דהוי דרבנן זו תקנה אלימתא, כיון דירושה ממילא היא ולא מיחסר גוביינא כמו כתובה, והוא ממרי"ל ועיין בח"מ ס"ק ט"ז.

ח. ממרדכי בפ' יש נוחלין.

ט. מוהר"ם בתשובה, והוא שלא נתייאש, כ"כ הח"מ. ושם מעשה שאבא הניח בית לבנו ופירות לאלמנתו ומת הבן, דאשת הבן גובה מהבית, וכן עשו מעשה.

י. ודוקא שחייבים לו ולא שירש, ושאיני מירשת בעל את אשתו ובכור שאינם נוטלים במלוה מכיון שזה ראוי, דכתובה עדיף דמשתעבדא להו מחיים מדר"נ, כ"כ הח"מ.

הגה: י. כ נדוניא וצ"ב דינן כשאר חוב ונגבים מבינונית ולא מזיבורית, וי"א ל דאף הם נגבים מזיבורית.

עין משפט ב. אה"ע סימן צו סעיף א

א. אין האלמנה גובה כתובתה עיקר ותוספת^מ אלא בשבועה. אבל נ"מ ונצ"ב^ב או נכסים שיחד לה לכתובה בעין אם אותם דברים שהכניסה לו קיימים, או דברים שידוע שבאו מכוחם, נוטלת בלא שבועה.

ב. ייחד לה קרקע בכתובתה אע"פ שלא פירש אלא מצד^ס מיצר אחד, נוטלתו בלא שבועה.

ג. מתה קודם שנשבעה אין יורשיה יורשין כתובתה, שאין^ע אדם מוריש שבועה לבניו, וממון שאין יכול לגבותו אלא בשבועה.

הגה: ד. י"א דאם האלמנה^פ תפסה אפי' שלא נשבעה יורשיה יורשים מה שתפסה בכתובתה, היות^צ והן מוחזקין, וי"ח.

כ. הר"ן בריש הניזקין, והמ"מ בשם הנ"י וב"י.

ל. שכל הטעם דבע"ח גובה מבינונית הוא כדי שלא תנעול דלת, וכאן לא שייך טעם זה וע"כ נגבים מזיבורית, דמעמידים על דין תורה דבע"ח מזיבורית. ח"מ.

מ. ממשנה פ"ז ע"א וגיטין ל"ד ע"ב.

נ. היינו מטלטלין, ומה שבעינן בעין היינו לדעת הרי"ף והרמב"ם, אבל לדעת רש"י אפי' בנגב או אבדו לא חיישינן לצררי, וגובה בלא שבועה ועיין בסי' צ"ח ובח"מ.

ס. כך פירש הט"ז.

ע. כרב ושמואל בכתובות נ"ה ע"א.

פ. טור בחו"מ סי' מ"ח ומרדכי. וג' תפיסות הם א'- שתפסה האשה בחייה דאז יורשיה מוחזקים, ב'- שתפסה האשה מנכסים שהיו ביד ביד ולא ביד יורשים בזה הח"מ בסי' ק"ח לא החליט אי הוי תפיסה והכריע דיחלוקה. ג'- שהאשה תפסה מהיתומים, דאם תפסה בלי עדים כו"ע לא פליגי דמהני תפיסתה דיש לה מיגו שלא תפסה, אבל אם תפסה בעדים מהיתומים בזה יש מחלוקת ברמ"א, ח"מ.

צ. כתב הח"מ דמהלשון משמע דאף שהאשה ויורשיה מוחזקים בכך ג"כ יש חולקין וכתב ע"ז דאינו.

הגה: ה. אם יורשיה אומרים שנשבעה כבר, ק עליהם להביא ראיה. אבל אם י פרעו לה מקצת הכתובה ועשו לה שטר חוב על השאר, יורשיה יורשים החוב בלא שבועה.

הגה: ו. אלמנה שנשתתקה ורמזה ש לפני מיתתה שלא נטלה כתובתה, יורשיה יורשים הכתובה כאילו נשבעה.

הגה: ז. אם ת נשתטית האלמנה, אין יורשיה יורשין כתובתה, דאינה יכולה להשבע.

א ח. נתגרשה ומתה יורשיה נשבעים שלא פקדתנו ונוטלין כתובתה, ואף אם מת המגרש, נוטלים מיורשיו.

עין משפט ג. אח"ע סימן קא סעיף א

א. האלמנה כל זמן ששטר כתובתה בידה ב גובה בו לעולם בין אם נותנים לה מזונות בבית אביה או בבית בעלה, ג ואין השמיטה משמטתה,

ק. מהריב"ש.

ר. ב"י בשם שו"ת הרשב"א. והמעין בגוף התשובה יראה דאף דלא פרעו כלל אלא רק כתבו לה שטר חוב עליהם, יורשים חוב זה, כ"כ הח"מ.

ש. בשם הב"י משו"ת הרשב"א. וצ"ל דהשביעה ורמזה וכאילו אמרה אמן ברמיזתה, ח"מ.

ת. רמב"ן מתשובת הרשב"א, וכאן אף במקום שנהגו שהיורשים מסלקין אותה, משלמין הכתובה בלי שבועתה, או שנותנים לה מזונות עד שתתפקח. כ"כ הח"מ.

א. גמ' ערכין כ"ב ע"ב, דאין כאן חשש צררי וא"כ בחייה היתה גובה בלי שבועה, ואיירי בכתובתה בידה.

ב. כתובות ק"ד ע"ב, וה"ה אם אין נותנים לה מזונות כלל או שהיא זקנה שאינה ראויה להנשא נזקקים לה, כ"כ הב"י והביאו הח"מ.

ג. מכתובות נ"ד, דבכל חוב שאדם מתחייב שלא על דעת הלואה כגון הקפת חנות, שכר שכיר, תשלום אונס ומפתה וכיוצא, אינו משמט כ"כ הח"מ.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

אלא א"כ זקפה אותה במלוה או^ד פגמה ממנה.

א. ב. אם באה לגבות בלי כתובה במקום שאין כותבין שטר כתובה, אם ניזונית בבית אביה^ה או שנישאת לאחר אינה גובה אלא עד סוף כ"ה שנה, אך אם שתקה עשרים וחמש שנים מחלה, ואם תבעה באמצע מונין משעת התביעה הכ"ה שנים. ^גגם יורשיה צריכים לתבוע הכתובה^ז תוך כ"ה שנים למיתתה, ואם שתקו מחלו.

עין משפט ד. אה"ע סימן קו סעיף א

א. הכותב כל נכסיו^ח לבניו או לבנותיו, בין שהוא בריא בין שכ"מ, וכתב^ט לאשתו קרקע כל שהוא או דקל לפירותיו^י ועדיין צריכים לקרקע, הואיל ועשה אותה שותף בין הבנים ושמעה ושתקה, הפסידה עיקר ותוספת, אבל נדוניא לא הפסידה, ומנכסים אלו אינה טורפת^כ אבל

ד. גיטין י"ח ע"א. ואפי' שלא פגמה מהתוספת, הוי כאילו פגמה הכל ומשמטת, כ"כ הח"מ.

ה. אם קפצה ונישאת, אין גובין מיתומים קטנים עד שיגדלו, וכתב הרא"ש בתשובה דמ"מ אם מת בעלה פתאום דאין חשש לצררי, מגבין אותה אף מיתומים קטנים, ואפי' הרמב"ם מודה בכך, כ"כ הח"מ. אבל אם יש לה שטר כתובה בידה לא שייך דין מחילה לעולם.

ו. והיינו בנשבעה, דאל"כ אין אדם מוריש שבועה לבניו ואין להם לגבות כלל. ח"מ.
ז. וכל שזכרה ואמרה מה שאני שותקת לא משום שאני מוחלת, לא הוי מחילה ולא הפסידה, מהר"ן בפ' הנושא וירושלמי.

ח. ממשנה דפאה פ"ג משנה ז', ובבבבא קל"ב ע"א ורי"ף ורא"ש שם. ומלשון זה משמע דדוקא יוצאי חלציו, אבל לשאר יורשים לא איבדה כתובתה ודלא כרשב"ם שם, כ"כ הח"מ.

ט. היינו שלא בפניה ואח"כ שמעה ושתקה, וה"ה אם בפניה וקיבלה אפי' לא כתב לה קרקע כל שהוא, כ"כ הח"מ, כר"י בגמ' קל"ב. ואם הוא שכ"מ מהני באמירה בעלמא, ואם הוא בריא בעי קנין ולא מספיק רק כתיבה, כ"כ הח"מ מגמ'.

י. שאז יש להם דין קרקע, ודין כתובה דוקא בקרקע לפני תקנת הגאונים.

כ. ואפי' מנכסים אלו עצמן, כגון שמת אחד מהבנים היורשים ואין לו בנים לבן זה, שאז הירושה חוזרת לאב מצד משמוש בקבר.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

מנכסים שיבואו לו אח"כ גובה.

עין משפט ה. אח"ע סימן ק סעיף ב
עין לעיל עין משפט א

עין משפט ו. אח"ע סימן קא סעיף א
עין לעיל עין משפט ג

עין משפט ז. אח"ע סימן קיא סעיף א

א. מתנאי הכתובה שהבנים הזכרים ממנה יורשים כתובתה ונידונייתה בתורת נצ"ב, וי"א^ל דאף התוספת יורשים ואח"כ חולקים השאר בשווה.

ב. כיצד, היה לו בן מאשה אחת ומתה וכתובתה עם נדונייתה היו^מ אלף,^י ונשא אחרת וילדה לו בן ומתה^ס בחייו ואח"כ מת הוא וכתובת השניה ר' זוז, הראשון לוקח אלף והשני ר' וחולקין השאר.

עין משפט זז. אח"ע סימן קיא סעיף יג

יב. כל היורש כתובת אמו שמתה בחיי אביו, אינו טורף ממשעבדי אלא מבני חורין כדין כל יורש.

עין משפט ט.י.כ. אח"ע סימן צו סעיף א
עין לעיל עין משפט ב

ל. כתובות נ"ב ע"ב במשנה. וכתב הח"מ לא ידעתי למה כתב בשם י"א, דהלא גמ' ערוכה שם, דזה אחד מהדברים שתוספת כתובה ככתובה וצ"ע.

מ. לאו דוקא, דאפי' אם היה ר' כחברתה יש נפ"מ אם יש מספר בנים יותר לאחת מלשניה, כ"כ הח"מ.

נ. ולא דוקא נשא אח"כ, אלא אפי' נשא בבת אחת. ח"מ.

ס. דאם לא בחייו, כבר נחלקה הירושה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ל.מ.

חור"מ סימן לט סעיף ב.ג.

ב.ג. ג. המלוה את חברו בעדים, אין כותבין שטר ונותנים למלוה, שלא יעשו מלוה ע"פ כמלוה בשטר, עד ^ע שיאמר להם הלואה כתבו שטר וחתמו ותנו לו. וכל זה בלא קנו מידו אבל קנו מידו, כותבין ונותנין, שסתם קנין לכתיבה עומד. ואפי' אחרי ^פ זמן מרובה כותבין, ^ז ואין חוששין שמא פרע, ואפי' ^ק מת הלואה קודם כתיבת השטר יכולים לכותבו אחר מותו, וכן אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים שיכתבו להם השטר, כותבין להם.

הגה: ד. במחייב עצמו בעינן שיאמר כתבו וחתמו ותנו לו, אבל ^י במוחל דבר לחבירו או פטרו, א"צ לומר כתבו וחתמו ותנו לו.

עין משפט נ.

אה"ע סימן קמא סעיף טז

ז. האומר כתבו גט לאשתי כותבים ואין נותנים עד שיאמר תנו, חוץ ממסוכן שקפץ עליו החולי מיד, והיוצא בשיירה למדברות, והיוצא בקולר אף על עסקי ממון, והמפרש בים ^ש.

ע. וגם אחרי החתימה צריך לשאול אותו שוב אם לתת השטר ביד המלוה, כך דעת הרמב"ם בפ' י"א מהלכות מלוה ולוה ממסקנת הגמ' בכתובות כ"ה ע"א וצריך לאמלוכי ביה, והראב"ד שם השיגו דא"צ לאמלוכי ביה אח"כ.

פ. וכותבין גם את זמן הקנין, או יכתבו שטר זה איחרנוהו וכתבנוהו, מב"ב קע"ב ע"א. ודעת הר"ן בשם הרמב"ן דאם עבר ל' יום אין כותבין, והעיקר כדעה ראשונה.

צ. מכאן כתב הש"ך דמשמע דאין לטעון פרעתי נגד עדי קנין. אם לא שכתב זמן לפרעון ועבר אותו זמן.

ק. כתב הסמ"ע דה"ה מתו שניהם.

ר. עיין בסי' פ"א סעיף כ"ט, והרמ"א כאן בסעיף ג' בסופו.

ש. מבטרא קס"ז ע"א. ועיין בב"י שדוקא אם קפץ עליו החולי מיד, אבל אם לא קפץ עליו מיד אין נותנים די"ל מדוע לא אמר לפני כן תנו אם דעתו לתת.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

דף נה:

עין משפט ב.

חז"מ סימן רנ סעיף ט

ט יד. כבר נתבאר דמתנת שכיב מרע במקצת צריכה קנין, והוא בנתן בסתם, אבל במפרש שהוא נותן במתנת שכיב מרע אפי' שייר מקצת אין צריכה קנין^ה, וע"כ אם עמד חוזר ואם לא עמד קנה המקצת.

ט טו. נתן מתנה במקצת ופירש במתנת שכיב מרע הוא נותנה שלא צריכה קנין, ובכל זאת עשה קנין אינו קונה אלא א"כ כתב שהקנין הוא כמיפה את כחו^א.

וכן אם כתב כל נכסיו ופירש שנותן הכל מעכשיו והקנה לו מחיים^ב, הרי היא כשאר מתנת בריא שאם הגיע השטר לידו, או שקנו מיד הנותן קנה הכל, ואינו יכול לחזור בו אפי' אם עמד.

הגה: י"א דה"ה מתנת שכיב מרע שכתב לו שהוא מקנה לו מהיום^ג הוי

ת. רמב"ם פ"ח מזכיה הלכה ט"ז-וי"ז ממסקנת הגמ' ב"ב קנ"א.

ומפרש, היינו שאמר שנותן במתנת שכיב מרע, והוי כמצווה מחמת מיתה. סמ"ע כ"ג.

א. כמימרא דשמואל שם בקנ"ב ע"א דשמואל לא גמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה. ועיין בסמ"ע ס"ק נ' ונ"ב, טעם יפוי הכח. שהגם שלא צריכה קנין, קנין זה לא לגרוע אלא ליפות כוחו ואז דינה כמתנת שכיב מרע וקנה.

ב. ודוקא שאמר בזה הלשון, אבל אמר מעכשיו בלבד, יכול לחזור אם עמד, רק שבחוליו אינו יכול לחזור, ולפעמים גם בחוליו יכול לחזור. כ"כ בביאורים ס"ק י"ג.

ובפעמוני זה הביא דהרב דבר אמת הסתפק אם כתב "מהיום אם מתי" אם כוונתו מעת שאני בעולם ושיחול סמוך למיתה, וא"כ אם קנו מידו בסודר הרי חזר הסודר למריה, או דילמא כוונתו שיקנה מעכשיו בקנין וא"כ אז דינה כמתנת בריא וצריכה קנין, או שדינה כמתנת שכיב מרע ולא צריכה קנין. והסיק דדינה כמתנת שכיב מרע ולא צריכה קנין ע"ש.

ג. הרמ"א הוסיף על דברי המחבר שאם נמצא שטר שכתוב בו מהיום, אין אומרים שזה טעות סופר. סמ"ע ס"ק כ"ו. ובעינינו ג"כ שכתוב בשטר שמקנה לו ג"כ מחיים ולא די במעכשיו או מהיום שבזה לחוד יכול לחזור אם עמד. נתיבות ס"ק י"ז בחידושים.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

כמתנת בריא וצריכה קנין^ד, וע"כ יש להזהר בצוואת שכיב מרע שלא לכתוב בה שנותן במתנת בריא, או מהיום אם לא ציוה כך. דאם ציוה כך אסור לשנות ואז יש לה דין מתנת בריא וצריכה קנין, ואין אומרים בזה טעות סופר היה, ולכן אם לא היה קנין המתנה בטלה.

ד. ואם היו בה הלואות שאינן בקנין בקנין אינו קונה המקבל אותם, ואם כתב בשטר כל לשון של זכות הוי יפוי כוחו יותר וקונה גם ההלואות. נתיבות ס"ק י"ח. ואם העדים אמרו שהמצווה לא אמר מעכשיו או מהיום רק שכתבוהו הם ליפוי השטר אינם נאמנים ולא דמי לנאמנות דסי' ע"א סעיף י"א. כ"כ בפעמוני זהב ע"ש.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com